

Vrads Kirke i 1787 på auktion af den **lokale kroer** fra Ll. Hjøllund Kro, Rasmus Nørskov. En kort periode havde alle pastoratets kirker været ejet af samme person, men ejerskabet var nu atter delt, og kongen tilbagekøbte kaldsretten til kirken, som ellers havde fulgt ejerskabet. Kirken fulgte med kroen til næste ejer, Niels Villert Hansen, som blev stamfader til mange sognebørn i Vrads. I 1817 solgte han kirken til sognets gårdejere, og i 1910 overgik kirken til selveje. Vrads havde i 1906 for første gang fået et **selvstændigt præstekald**, og indtil sognet i 1968 atter fik fælles præst med Vinding og Bryrup, blev præsterne i Vrads valgt af et menighedsråd med indremissionsk flertal.

Vrads Kirke fik installeret **kakkelovn** i 1893, og i 1965 fik kirken centralvarme. Ved en **restaurering** i 1942 fik kirken nye bænke med 68 faste pladser, og i 1972 gennemførtes en større restaurering, hvor kirken, der længe havde været teglhængt, atter fik blytag. Loftbjælker og brædder udskiftedes, og kirken fik af Bruno Christensen & Sønner leveret et **kisteorgel**. Nogenlunde samtidig udvidedes kirkegården mod syd, hvor den vender ud til markerne. Kirkegården er helt omgivet af et stengærde, der er nævnt første gang 1663.

Palle Kousgaard 2002

Herover: Vrads kirke fra syd. Forsiden: Vrads Kirke fra nord. Foto: PK.

Tekst, foto og layout: Palle Kousgaard tlf. 75756616

Vrads Kirke

Vrads Sogn
Vinding - Bryrup -Vrads Pastorat
Them - Nr. Snede - Brædstrup Provsti
Århus Stift

Vrads Kirke

Vrads Kirke er som pastoratets andre kirker opført i den romanske periode, hvor mange kirker byggedes i Danmark. De oprindelige dele af kirken er overvejende bygget af marksten med partier af teglsten, og det tyder på, at den er bygget tæt hen imod år 1200. Vrads Kirke antages at være den yngste af pastoratets tre kirker, men kirken er sandsynligvis opført på en mindre trækirkes plads.

Kirkebygningen består af kor og skib og et våbenhus, som lidt ualmindeligt er anbragt i nord (kvindesiden). Det afløste i 1800-tallet et våbenhus af bindingsværk, der første gang nævnes i 1720'erne. Kirkens østgavl, den rundbuede koråbning og dørhullet fra skib til våbenhus er oprindelige, hvorimod vinduerne er af nyere dato. Fire halve vinduesoverligger, der skal være indmuret i koret, og en overligger, der kan ses i vestre kirkegårdsdige, formodes at være fra de oprindelige vinduer.

Vrads Kirke ligger østligt i det store, tyndtbefolkede Vrads Sogn, der strækker sig på begge sider af isens hovedopholdslinje fra sidste istid. Jævnligt plagede **sandflugter** egnens marker og gårde, og flere kirker i omegnen lå øde og blev nedlagt op igennem 1500-tallet. Den skæbne var tæt på også at ramme Vrads Kirke, der dog ved kongelig resolution i 1592 blev istandsat med materialer fra de nedlagte kirker i Tømmerby og Brande i Them Sogn.

Med sine få gårde har **Vrads By** aldrig været stor, og herredsnavnet **Vrathøg Heret**, som kendes fra Valdemar Sejrs Jordebog fra 1231, har formentlig navn efter bakkerne ved Bavnehøj, hvor en "vrad", der var 12 oldensvin, kunne finde deres føde. Tæt ved højene ligger **Tingdalen**, hvor Vrads Herreds tingsted var i brug til 1582. **Hærvejen** eller **Den Store Vej** på den Jyske Højderyg fra Viborg ned gennem Sønderjylland har vel haft sin hovedrute ved A13, men med alternative spor gennem Vrads og med en nok så betydningsfuld vej gennem byen, vejen fra Viborg og Holstebro til Horsens, var byen ikke helt øde. Men der har ikke været meget at prale af, og de beskedne forhold afspejles i den meget lidt prangende, men dejlige, lille velproportionerede Vrads Kirke.

I 1617 kaldtes kirken "**Ehn møget arm Kirche**" og i 1659 efter svenskekrigene, hvor vores allierede, polakker og brandenborgere, selv måtte tage deres løn for at hjælpe, gik det hårdt til mange steder. Pastor Brandt indberettede i 1661, at Vrads Kirke syntes "snart gandske at falde neden uden den faar anden Hielp. Udi Vradtz Kirke er hverken kirkestole eller skriftestol, vinduer eller døre. Bleff aff Polakkerne og Brandenborgerne saa gandske ruineret." Få år efter, i 1672, var et kirkesyn, hvor det konstateredes, at dele af murværket var nedfalden, store dele af

blytaget var forsvundet eller ødelagt. Dørene var forfaldne og øde og klokkeværket så forrådnede, at klokken ikke kunne ringe. Men også denne krise klarede Vrads Kirke.

I kirken var stadig **døbefonten** af gotlandsk kalksten med en trekløverbuedekoration fra 1350-1400, men "moderniseret" ved omhugning omkring år 1500. Fra omkring år 1500 stammer ligeledes **Maria med barnet**, en 123 cm høj, katolsk altertavlefigur af eg, der nu findes i skibets nordøstre hjørne. **Alterstagerne** blev i 1653 skænket af den af Christian 4. til Boller Slot forviste Kirstine Munk, og **altertavlen** blev i 1654 givet af lensmand i Silkeborg, Mogens Høeg, og hustru, Helvig Lindenov. **Alterbilledet** er et maleri, der forestiller nadverens indstiftelse, og det menes, at lensmanden selv er den sandsynlige model for apostlen til højre for Kristus. I 1854 var altertavlen så stærkt medtaget, at pastor Westesen i sin indberetning havde bemærket, at "alterbilledet med tilhørende indfatning snarere (var) at betragte som et vrægebillede end som en prydelse for alteret." Præsten tilbød selv at bekoste en alterprydelse, men sagen blev udsat, fordi det regnede ned på bord og tavle, og en nødvendig reparation af koret var blevet udskudt. Omkring 1893 anskaffedes i stedet en gipsfigur af **Thorvaldsens Kristus**, og længe stod altertavlen i våbenhuset, indtil en privatmand udtrykte ønske om at købe den gamle altertavle til en samling. Så blev der taget initiativ til en istandsættelse, der gennemførtes i 1908. Kristus-figuren står nu i ligkappellet. Også **prædikestolen**, omtalt første gang i 1616, stammer fra renæssancen. Den er senere istandsat, især formentlig efter overlast under svenskekrigene, og den har da fået tilføjet barokke elementer.

Vrads By og formentlig også kirken var **klostergods**, indtil by og kirke kom under Århus Bispestol og Silkeborg slot. Efter reformationen var kirken krongods, indtil den i 1722 **privatiseredes** ved, at kirketiende solgtes til den lokale præst, Mourits Christensen Meier, Vinding. Efter dennes død var kirken en tid under Matstrup Gods, indtil den 1747 købtes af Christen Sørensen Langballe, som i 1754 sammen med sin broder "skænkede" altersølv, **kalk og disk**. Kirke og andet gods gik i arv til Christen Langballes datter, Witha, og hendes mand, Anders Dørup. De boede først på Lystruphave i Vrads Sogn og siden på Kolbengård i Bryrup Sogn, og det er deres navnetræk, ADWD, der findes på både **dåbsfadet** fra 1767, formentlig forarbejdet på det lokale kobberværk ved Nørre Mølle (Katrinedal), og på **kirkeklokken** fra samme år. Klokken, er støbt af Caspar Kønig i Viborg. Den hænger i en stabel ved skibets vestgavl, og den bærer tydeligt navnet Lystruphauge. Initialerne er her ADWB, men ciseløren har blot fået udtrykt sig uklart.

Efter at have været ejet af et par udensogns, adelige brødre, købtes